En verklighetsförankrad skröna

Alf Gunnarson

2018

FÖRORD

November månad, år 1918: I Sverige var många ivrigt sysselsatta med att planera ett jubileum.

Tvåhundra år tidigare hade Karl XII blivit förpassad till evigheten och det skulle manifesteras. Sålunda spelades Strindbergs ”Karl XII” på Dramatiska teatern i Stockholm, på Artillerimuseet visades en ”ståtlig utställning” och dagen firades ”värdigt, av talrika besökare över hela Sveriges land”.

I Vallsjö rote, i norra Västergötland, ville man också minnas den gamle monarken.

DULCE ET DECORUM EST PRO PATRIA MORI

[Det är skönt och ärorikt att dö för fosterlandet]

Horatius 65 f. Kr. – 8 f. Kr.

Byst: Karl XII. I bakgrunden, bild: Aron Samuelsson,
folkskolläraren i Vallsjöbol.

INNEHÅLL

24 november

26 november

28 november

29 november

30 november

7 december

24 NOVEMBER

Äntligen var det förbannade kriget på väg att ta slut. Visserligen skulle det dröja ett drygt halvår innan fredsförhandlingarna var avklarade, men Tjocka Berta och hennes våldsamma systrar – på alla fronter - var tystade och det första världskrigets vedervärdigheter skulle snart vara historia.

Folkskolläraren i Vallsjöbol, Aron Samuelsson (52), satt i Finnerödja kyrka och lyssnade på kyrkoherde David L. Sandelius (69), när denne läste dagens evangelium:

Men när Människosonen kommer i sin härlighet, och alla änglar med honom, då skall han sätta sig på sin härlighets tron. Och inför honom skola församlas alla folk och han skall skilja dem från varandra, såsom en herde skiljer fåren ifrån getterna. Och fåren skall han ställa på sin högra sida, och getterna på den vänstra.

Som lärare var han mera van vid att tala och mindre vid att lyssna och snart satt Aron Samuelsson i sina egna tankar. Om en knapp vecka skulle det bli en manifestation hemma i Vallsjöbol och det var hans ansvar att få allting att klaffa. Han tänkte på några detaljer som återstod att fixa, men väcktes till uppmärksamhet, när prästen höjde rösten och mässade vidare:

Jag var hungrig, och I gåven mig att äta; jag var törstig, och I gåven mig att dricka; jag var husvill, och I gåven mig härbärge, naken, och I klädden mig; jag var sjuk, och I besökten mig; jag var i fängelse, och I kommen till mig. Då skola de rättfärdiga svara honom och säga: 'Herre, när sågo vi dig hungrig och gåvo dig mat, eller törstig och gåvo dig att dricka? Och när sågo vi dig husvill och gåvo dig härbärge, eller naken och klädde dig? Och när sågo vi dig sjuk eller i fängelse och kommo till dig? Då skall Konungen svara och säga till dem: 'Sannerligen säger jag eder: Vadhelst I haven gjort mot en av dessa mina minsta bröder, det haven I gjort mot mig.

Det var kyrkoårets Domsöndag, en vecka före Första Advent och kyrkan var nästan fullsatt.

> Aron Samuelsson kom till Vallsjöbol 1896, efter ett gästspel som lärare i det värmländska Brunskog, ungefär i samma veva som de första olympiska spelen (i modern tid) genomfördes i Aten. Han var västgöte, uppvuxen på en bondgård i Vårgårda- trakten och yngst bland fyra syskon. Modern i familjen avled på Arons treårsdag, år 1869.

På söndagseftermiddagen satt Aron Samuelsson ensam i det skolhus som varit hans hem och arbetsplats i mer än tjugo år. Sex dagar i veckan var det liv och rörelse huset och på skolgården, men den sjunde dagen var det lugnt och tyst och han kunde ägna sig år sitt stora fritidsintresse: Sverige, de senaste tusen

åren, där regentlängden, från Erik Segersäll (900- talet) till Gustaf V (1900-talet) var en ryggrad som han behärskade till fullo. Samuelssons hobby var förvisso en del av hans profession, men det var ingenting som bekymrade honom och varför skulle då vi ifrågasätta detta hans oskyldiga tidsfördriv?

Nu funderade läraren på den kommande lördagen. Samling skulle ske klockan två på eftermiddagen. Den högtidliga manifestationen var bestämd till klockan tre, men den första timmen skulle ägnas åt mera lättsam samvaro, så lättsamt det nu kunde bli en grå, disig och kylslagen dag i slutet av november. Kunde det passa med någon tävling, tänkte Samuelsson. Vi ska hedra krigarkungen nummer ett, men krigslekar på skolgården är inte att tänka på. Något med anknytning till skolämnet gymnastik, som har inslag av lek och idrott? Heureka: Släng dig i väggen, Arkimedes! Jag har funnit det. Vedkast! Så får det bli.

Aron Samuelsson var ungkarl hela sitt liv: ingen hustru som tjatade och inga barn som gnatade. Det var på gott och ont, brukade han tänka. Nog har jag haft barn, så det räcker och blir över. Dessa - mellan sju och tretton - kunde räknas i hundratal och mina första årgångar är väl numera i 30- 40 årsåldern. Hade Sverige dragits in i det stora kriget, tänkte läraren, skulle dessa hans pojkar ha varit med där ute på slagfälten och farit illa.

Folk har krigat mot varandra i alla tider. Kanske, funderade Samuelsson och suckade vid tanken, att människans mest utmärkande drag är att vilja tävla, snarare mot än med varandra, att med alla medel bekämpa varandra och gärna så våldsamt som möjligt. Läraren var ingalunda pacifist. Tvärtom var han av den åsikten att de riktigt stora bragder som utförts genom tiderna, hade skett på slagfälten och han var inte störd av det faktum, att ledarna – kejsarna, konungarna, tsarerna, sultanerna och allt vad de kallade sig – och deras generaler, var de som hyllades, medan manskapet (i vid bemärkelse) fick nöja sig med att sola sig i glansen av sina höga anförares ära och berömmelse. Nederlag och förödmjukelse gjorde, i rättvisans namn, att samma högheter fick skulden och det var ju bra, tänkte läraren och tog sig en tupplur på soffan.

26 NOVEMBER

När barnen kom till skolan denna kyliga måndag morgon läste de ett konstigt ord på svarta tavlan. MANIFESTATION stod det. Ingen visste vad det betydde, Visserligen hade en (snart) nioårig gosse från Eriksåsen ett hum, men han vågade inte säga säkert, så han valde att tiga. Många av barnen tyckte att det såg lovande ut med en fest mitt i ordet. De läste det skrivna som mani FEST ation.

Skolbarnen fick sväva i okunnighet under den obligatoriska morgonandakten, med psalmsång, betraktelse, bön och psalmsång. Men när den föreskrivna nödvändigheten var avklarad, blev det historielektion för alla klasserna. Vad vet ni om den svenske kungen Karl XII? frågade läraren och såg en handfull vinkande nävar i luften.

Läraren pekade med sin pinne mot en elev i taget och fick följande svar:

- Han var son till Karl XI och hans farfar, Karl X, gick på vattnet - - jag menar på isen med sin här.
- Det var väl han som fick sig en riktig minnesbeta i Poltava.
- Karl XII hade ingen fru drottning och inga barn, men en syster hade han.
- Ryssen var hans ärkefiende och ryssarna var alltid minst dubbelt så många som svenskarna.
- Han gav sig iväg till Norge och sedan var han död i mer än halva sitt liv.

Läraren satte sig vid katedern och pekade på det han skrivit på svarta tavlan.

- Att manifestera är att tillsammans minnas en händelse och visa detta genom att medverka i en gemensam manifestation. Låter det krångligt?

Aron Samuelsson bläddrade i Folkskolans läsebok, fann det han sökte och läste följande: *Kung Karl, den unge hjälte, / han stod i rök och damm. / Han drog sitt svärd från bälte / och bröt i striden fram. Hur svenska stålet biter, / Kom, låt oss pröva på! / Ur vägen, moskoviter! / Friskt mod, I gossar blå!*

- Ni förstår nog att den här dikten handlar om Karl XII. Det är sex verser till och jag återkommer till detta verk av Esaias Tegnér.

Om fem dagar, sa läraren, är det den 30 november. Det är på dagen 200 år sedan, som Karl XII stupade vid Halden, i Norge. Vi ska manifestera detta i skolan och på skolgården och vi återupptar den planeringen senare i veckan. Några frågor på det? Ingen räckte upp handen.

28 NOVEMBER

Det var inte riktigt lika kallt den här morgonen, men det regnade och var riktigt ruskigt. Den gamla vanliga brasan knastrade och brann i kaminen, men värmen ville inte riktigt nå fram till katedern och de främre bänkraderna. Det luktade unket av alla våta kläder och stämningen i salen var dyster, intill svårmodets gräns.

När det blivit dags att återuppta planeringen för lördagens begivenhet, skrev läraren på svarta tavlan: CAROLUS REX (1682 – 1718). Nu ska ni få en läxa till på lördag, sade Samuelsson. Ni ska lära er att högt och tydligt säga detta, alla på en gång (och han skrev på tavlan): Kung Karl, den unge hjälte, / han stod i rök och damm. / Han drog sitt svärd från bälte / och bröt i striden fram.

Den närmaste timmen ska vi öva och säga detta i kör. Om ni är riktigt duktiga, kanske ni slipper hemläxan. Det första försöket blev tämligen hackigt och knappt hörbart, men det tog sig efter hand. Redan efter den femte repetitionen lät det riktigt bra och den tionde gången var läraren nöjd. Det var som att skolkören fått temperaturen i salen att stiga ett par grader och lukten av vått ylle och våt vadmal var väl ungefär som på ett logement med sjuttonhundratalets soldater, tänkte läraren och log i mjugg.

Det fanns en lärjunge i den yngsta klassen som var mer intresserad av de högre klassernas förehavanden än de egna, som han tyckte, lite barnsliga uppgifterna. Fördelen med den här manifestationen, menade han, var att alla i salen fick vara med. Nu hade han funderat på om kung Karl XII verkligen var värd att hyllas. Kvällen före hade han stavat sig igenom en artikel i Nordisk Familjebok om Karl XII - och blivit än mera tveksam. Nu räckte han upp handen, fick en nick av läraren, reste sig upp och sa: Vilka grundkrav ska vara uppfyllda, för att någon rätteligen ska bli utnämnd till en hjälte? Läraren tvekade, men menade att en hjälte rimligen borde ha god vandel och uträtta saker i livet, som kunde betraktas som bragder. Och en förebild, lade han till. Den lille gossen såg inte övertygad ut, men han valde att avstå från vidare argumentation..

Att undervisa i en byskola var inte det lättaste. Läraren behövde ha ögon i nacken och minst dubbla öron, för att hålla koll på allt som skedde i skolsalen. De minsta kanske satt i sina bänkar och räknade sina barnsliga uppgifter, medan mellanklassen övade välskrivning och de äldsta hade läxförhör i

geografi (som Västergötlands städer och sådant). Lärarens viktigaste hjälpmedel var pekpinnen. Utöver pekandet på allt mellan himmel och jord, dög den till att markera smäll på fingrarna, om någon gjorde sig förtjänt av detta. Barnaga var förstås tillåten, men pisk i stjärten, med pekpinne, tillämpades förhoppningsvis mera sällan.

Pekpinne.

När det var återsamling, efter matrasten, läste läraren detta på svarta tavlan:

Det var dödstyst i salen. Läraren tog automatiskt pekpinnen i höger hand och läste en gång till, skakade på huvudet, såg mycket allvarlig ut och sa: Detta är ett nidingsdåd! Men jag tänker låta nåd gå före rätt. Jag går nu in till mig i två minuter. Om den, eller de, som är skyldiga till detta, under tiden suddar ut den här texten, kommer fadäsen att vara glömd. Det som hänt, har aldrig hänt! Är detta förstått?

Om det möjligen spred sig ett mummel i salen, var detta inte hörbart, men läraren lämnade salen och kom tillbaka på utsatt tid.

Här skulle vi vilja veta, vad som skedde under de två minuterna, men av diskretion mot de inblandade och för att inte framstå som en ”skvallerbytta – bing, bång”, väljer författaren att skriva: Det var ingen tös inblandad. Då var det en pojke, tänker ni, men där har ni fel. Det var två pojkar, den ene två år äldre än den andre, som suddade ut texten och då är det väl troligt att minst en av dessa hade dummat sig och kallat kungen för ett russin.

29 NOVEMBER

En lärare hade nära till sitt arbete. Det var bara att gå några steg och öppna en dörr och så var han framme. Den här dagen hade Aron Samuelsson en överraskning i beredskap. När barnen kom på morgonen, blev de varse att en figur stod på ett bord, framme i salen. Vad var detta? Ett huvud, med en bit bröst och rygg, men inga armar och ben. Märkligt.

Idag har vi fått besök av hans majestät kung Karl XII, skämtade läraren. Kanske ni tycker att han ser en smula lemlästad ut, men det ska vara så, förstår ni. Det är en byst – en skulptur, med en skalle, skuldror och bröst - och det är en kopia av en väldigt dyrbar pjäs. Den här är faktiskt gjord av gips och mycket ömtålig. Det är strängeligen förbjudet att vidröra kungen. Den som bringar min ägandes pjäs på fall, riskerar ett strängt straff. Det blir en enkel biljett till Sibirien. Förstått? Läraren såg leenden och hörde muntert mummel, vilket han fann tillfredsställande. Hans skämt syntes ha fallit i god jord.

Nu ska vi öva på den där ramsan igen, sa läraren och det blev general-repetition i skolsalen. Samuelsson hade inte för avsikt att hålla något hyllningstal vid lördagens manifestation, men han skulle läsa Tegnérs dikt ute på skolgården, där han skulle vara omgiven av sina lärjungar och dessa skulle, efter varannan vers, upprepa de slagkraftiga raderna: *Kung Karl den unge hjälte, han stod i rök och damm. / Han drog sitt svärd från bälte och bröt i striden fram.* Vi ska ge folket ett litet skådespel, skrockade läraren.

Redan på måndagen hade Samuelsson skickat bud med skolbarnen, att alla föräldrar och andra eventuellt intresserade var välkomna till skolan lördagen den 30 november, klockan två om eftermiddagen. Lördagens undervisning ställdes in, för att alla skulle få tid att i lugn och ro förbereda sig för eftermiddagens evenemang. Fredagens sista uppgift för eleverna blev att, i stället för gymnastik med lek och idrott, bära fram lagom stora stenar och anordna en tillfällig eldstad strax innanför den stora stenmuren i norr.

Häradsekonomiska kartor (1877-82):

Vallsjö rote (ungefärlig utsträckning).

Skolans närområde.

30 NOVEMBER

När klockan närmade sig två kom de från öst och väst och de kom från syd och nord, i den oordning som de presenteras sist i denna berättelse. Det var hela familjer, enstaka föräldrar, folk utan barn och ungdomar:

Skolbarnen stod snart i en klunga för sig och tisslade och tasslade, medan de vuxna vankade av och an, växlade några ord om väder och vind, stampade med fötterna mot marken och väntade på att tillställningen skulle börja.

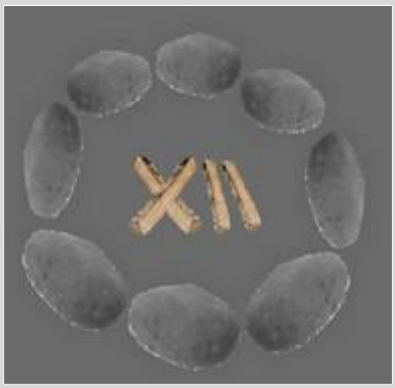

T v: Provisorisk eldstad, tillika tävlingsmål. Mitten: Vedkast. T h: V(ed)- tecken.

Aron Samuelsson tog till orda:

Ärade medborgare uti Vallsjö rote. Välkomna till skolan denna gråkalla lördag i nådens år 1918. Vi har under fyra år bevittnat en brand som ödelagt stora delar av Europa. Sverige har icke varit direkt drabbat, men verkningarna har varit smärtsamma även för oss, här uppe i Norden. Nu syns emellertid freden vara i sikte. Dock återstår långa förhandlingar innan den nya Europakartan slutligen kan bli fastställd.

Idag har vi samlats för att minnas en händelse för precis tvåhundra år sedan. Den svenske konungen Karl XII – Carolus Rex – stupade på sin post, när han i spetsen för sina karoliner, kämpade för Sveriges sak. Sverige var vid den tiden en stormakt. Landets yta var nästan dubbelt så stor som idag. Det är emellertid inte den storheten som ska manifesteras här, men väl en stor företrädare för ett fritt och frejdigt Sverige, Kung Karl XII.

Innan vi ägnar oss åt att minnas Konungen, ska vi fördriva tiden med, en ädel tävlan, en lek om ni så vill, i den gamla bortglömda sporten vedkast. Vad är nu detta? Jo, jag ber er föräldrar att sinsemellan utse sex personer som ska tävla mot ett lag, vilket jag tagit ut bland mina nuvarande elever. Jag tillkännager detta lag: Ivar i Eriksbacken, Margit Stenqvist, Gunhild i Midskog, Clarence i Vallsjöbol, Gunnar Rosengren och Astrid i Saxhult med den först nämnde som kapten för laget.

Föräldralaget må, liksom elevlaget, bestå av lika antal mödrar och fäder och jag ber er att överenskomma om en laguppställning, som förhoppningsvis kan ge de unga en match de sent skall glömma.

Efter fem minuter stegade Gustaf i Eriksåsen fram till läraren och meddelade att han var utsedd till lagets kapten. Hans lagkamrater var: Ida Lovisa i Kavelbron, Anders Peter i Rosendalen, Anna Malmberg, Ernst Scherman och Johanna Charlotta i Vallsjöbol.

Så är det bestämt, fortsatte Samuelsson, att alla i laget skall kasta fem vedträn från en linje, sju steg (mina relativt korta) från den tillfälliga eldstad (tills vidare utan ved) invid stenmuren. Vedträn som hamnar i den sten- rundeln (cirka 0,8 kvadratmeter) ger en poäng (pinne) till laget.

Läraren utsåg sig själv till domare och Johan i Borga (neutral) till poängräknare. Lotten utföll så, att en i föräldra- laget skulle börja, därefter en i elevlaget och så vidare, Spänningen steg och matchen kunde börja, efter att lagen och publiken fått veta att matchen skulle bestå av två halvlekar, med kort rast emellan, då medhavda förfriskningar kunde intagas, efter behov och tillgång.

De icke tävlande ställde sig i en halvcirkel bakom den linje som läraren ristat med sin klack i den frostiga marken. Hejaramsor förekom icke men bifallsrop och mummel av besvikelse, allt efter de prestationer som skedde inför åskådarnas ögon. När det blev halvtid, kunde Johan i Borga meddela att ställningen var jämn och olidligt spännande: 6 – 6. En i seniorlaget hade haft turen, meddelade han, att pricka rätt med tre trän, medan juniorlagets två främsta poängplockare lyckats sätta två trän var. Övriga hade noterats för ett eller noll i protokollet. Alla visste vilka poängplockarna var, men man låtsades okunniga om detta, för att inte genera någon som kammat noll.

När lagmatchen var avgjord, skulle en individuell match (tio trän var) utkämpas mellan en elev och en förälder, efter ”särspel” mellan eventuellt delade förstaplatser i respektive lag. Ordning och reda, från början till slut.

Till de ungas omåttliga glädje och de äldres återhållsamma besvikelse, slutade lagmatchen med seger för juniorlaget:13 -12. Lagen tackade varandra för god match och så återstod det att kora en inofficiell rotemästare i vedkast. Publiken anade vartåt det lutade, men lät sig leka med i den förtätade stämning som, på låtsas, fanns på skolgården. Johan i Borga förde ett viskande samtal med läraren, innan denne meddelade; Matchen står mellan (konstpaus): Margit Stenqvist och (ny konstpaus) Anders Peter i Rosendalen.

Nu var klockan snart tre och skymningen smög sig så sakta in över arenan (skolgården). Efter första omgången ledde Anders Peter i Rosendalen (55) över

Margit Stenqvist (11) med 2 – 1, men tösen från Mossebo kom igen och utjämnade till 3 – 3. Reglerna var nu sådana i sporten Vedkast, förklarade Aron Samuelsson (med glimten i ögat), att de tävlande skulle kasta ett trä i taget, tills en av dem träffade, samtidigt som motparten missade. Hur tror ni att det gick? Det kommer att meddelas senare i denna berättelse.

Eleverna samlade ihop de vedträn som nyss varit tävlingsobjekt och byggde en vacker stapel av torr björkved i den rundel som nyss varit målet för så mångas ansträngningar. Torr näver satte fart på brasan och strax brann en eld som förkunnade att den högtidligare delen av manifestationen var inledd.

Eleverna flockades runt läraren och publiken (alla de övriga) stod kvar i en något oregelbunden halvcirkel, med alla sinnen riktade mot skådespelet i vardande.

Läraren förvandlades från glättig lekledare, till allvarsam högtidstalare och bad Johan i Borga att denne vänligen ville leda de närvarande i en, för denna del av samlingen, passande inledningspsalm. Johan lämnade hustru och dotter och anslöt sig till gruppen där framme vid stenmuren, stack handen i innerfickan, tog fram sin sångbok, såg ut över församlingen och tillkännagav, att man skulle sjunga två verser av "Vår Gud är oss en väldig borg". Många kunde psalmen utantill.

Vår Gud är oss en väldig borg. / Han är vårt vapen trygga. / På honom i all nöd och sorg, / vårt hopp vi vilje bygga. / Mörkrets furste stiger ned, / hotande och vred. / Han rustar sig förvisst / med våld och argan list. / Likväl vi oss ej frukte.

Vår egen kraft ej hjälpa kan, / vi vore snart förödde. / Men med oss står den rätte Man. / Vi stå av Honom stödde. / Frågar du vad namn han bär? / Jesus Krist det är. / Han är den Herren Gud, / som klädd i segerskrud, / sin tron för evigt grundad.

Läraren nickade sitt tack till Johan i Borga, varefter han avtäckte den byst av Carolus Rex, som under veckan stått i skolsalen och gjorde tecken till skocken, som tillsammans med läraren sjöng:

Ur svenska hjärtans djup en gång
en samfälld och en enkel sång,
som går till kungen fram!
Var honom trofast och hans ätt,
gör kronan på hans hjässa lätt,
och all din tro till honom sätt,
du folk av frejdad stam!

Talkören skanderade:

Kung Karl, den unge hjälte,
han stod i rök och damm.
Han drog sitt svärd från bälte
och bröt i striden fram.

Läraren tog vid:
Hur svenska stålet biter,
kom, låt oss pröva på!
Ur vägen, moskoviter!
Friskt mod, I gossar blå!

Och en mot tio ställdes
av retad Vasason.
Där flydde vad ej fälldes;
Det var hans lärospån.
Tre konungar tillhopa
ej skrevo pilten bud.
Lugn stod han mot Europa,
en skägglös dundergud.

Eleverna fyllde i med sitt mantra:

Kung Karl, den unge hjälte,
han stod i rök och damm.
Han drog sitt svärd från bälte
och bröt i striden fram.

Läraren:

Gråhårad statskonst lade
de snaror ut med hast:
Den höge yngling sade
ett ord, och snaran brast.
Högbarmad, smärt, gullhårig,
En ny Aurora kom;
Från kämpe tjugoårig
hon vände ohörd om.

Där slog så stort ett hjärta
uti hans svenska barm,
i glädje som i smärta
blott för det rätta varm.

I med- och motgång lika,
sin lyckas överman,
Han kunde icke vika,
Blott falla kunde han.

Elevernas talkör ropade:

Kung Karl, den unge hjälte,
han stod i rök och damm.
Han drog sitt svärd från bälte
och bröt i striden fram.

Läraren:

Se, nattens stjärnor blossa
på graven länge se' n,
och hundraårig mossa
betäcker hjältens ben.
Det härliga på jorden,
förgängligt är dess lott.
Hans minne uti Norden
är snart en saga blott.

Dock -- än till sagan lyssnar
det gamla sagoland,
och dvärgalåten tystnar
mot resen efter hand.
Än bor i Nordens lundar
den höge anden kvar;
Han är ej död, han blundar,
hans blund ett sekel var.

Eleverna (med full volym):

Kung Karl, den unge hjälte,
han stod i rök och damm.
Han drog sitt svärd från bälte
och bröt i striden fram.

Läraren:

Böj, Svea, knä vid griften,
din störste son göms där.

Läs nötta minnesskriften,
din hjältedikt hon är.
Med blottat huvud stiger
historien dit och lär.
Och svenska äran viger
sin segerfana där.

Aron Samuelsson uppmanade så de församlade att stå upp, vilket var rätt onödigt, eftersom alla befann sig i denna ställning under hela ceremonin. Men alla sträckte på sig och sjöng unisont:

Du gamla, Du fria, Du fjällhöga nord,
Du tysta, Du glädjerika sköna!
Jag hälsar Dig, vänaste land uppå jord,
Din sol, Din himmel, Dina ängder gröna.
Din sol, Din himmel, Dina ängder gröna.

Du tronar på minnen från fornstora dar,
då ärat Ditt namn flög över jorden.
Jag vet att Du är och Du blir vad Du var.
Ja, jag vill leva jag vill dö i Norden.
Ja, jag vill leva jag vill dö i Norden.

Elden falnade, folk tog avsked och gick hem till sig och åt sin kvällsvard precis som vanligt. En av deltagarna var lite stoltare än de andra. Han hette Anders Peter. Han var från Rosendalen och han var historiens enda rotemästare i den gamla sporten Vedkast.

Aron Samuelsson lät Karl XII (bysten) stå kvar ute på skolgården. Folk är ärliga här på trakten och, säga vad man vill om kungen, men stöldbegärlig torde han inte vara i detta stympade skick, tänkte han.

T v: Karl XII bärs hem (Gustaf Cederströms tavla). T h: Byst på skolgård.

7 DECEMBER

Det lunkade på i adventstiden. Aron Samuelsson kände sig trött och såg fram emot jullovet om ett par veckor. Nu var det lördag eftermiddag och barnen hade gått hem. Ensamheten är mitt enda sällskap och den gör mig gott, tänkte läraren, samtidigt som han ögnade igenom några utklipp från den gångna veckans tidningar.

200-årsminnet av Karl XII:s död.

Värdigt firade högtidligheter, talrikt besökta över hela Sveriges land.

Fredrikshald hugfäster minnet under stor tillslutning från Sverige och Norge.

Den skördade Karl XII-staty.

Militära högtidligheter vid Karl XII:s staty.

Karl XII:s sarkofag i värdigt skick.

En restaureringsbragd till hjälteminnesvårdens bevarande.

Karl XII:s sarkofa g i Riddarholmskyrkan.

ETT TVÅHUNDRAÅRIGT HJÄLTEMINNE.

Till Karl XII:s dödsdag den 30 november.

Strindbergs Karl XII på Dramatiska teatern.

Signe Kolthoff (Gösta Ekman) och Jens Holleiset (Karl XII) i Strindbergs Karl XII.

Narva har intagits av bolsjevikernas trupper.

Återtåget avskuret för en tysk styrka på ca 1000 man.

Ryska farlyg på väg till Reval.

Ryska farlyg under svensk flagga?

Engelsk flottaktion mot sovjet?

En ståtlig Karl XII-utställning i Artillerimuseum.

Till tvåhundraårsdagen har i museet sammanförts en intressant samling av trofeer och personliga minnen av hjältekonungen.

En ryttare [illegible] av gemen till [illegible] Karl XII:s tid.

Bland de märkligare utställningsföremålen är en reliefkarta av Fredriksten och de svenska löpgravarna framför fästningen.

Man kan undra hur länge minnet av en konungs död ska firas, funderade Samuelsson. Esaias Tegnér skrev sin hyllningsdikt (som reciterades på skolgården) hundra år efter Halden (1818) och kanske var det mera ett utslag av lusten att dikta än behovet av att hylla. Egentligen var det väl märkligt, tänkte han vidare, att fira någons dödsdag. Hurra! Kungen är död. Leve

framtiden! Men faktum är att Karl XII: s frånfälle öppnade dörrar mot den så kallade frihetstiden i Sverige. Kanske den lille parveln från Eriksåsen, som ifrågasatte hjältedyrkan, hade rätt. Hjältemod är i sanning en egenskap som kan ifrågasättas, eftersom en enväldigs bragder kostat så många andra uppoffringar och lidande. Egentligen borde i stället de hyllas som farit illa.

Det arma folket hungrade och led i nöd och tvång –
allt medan dess förtryckare blev hyllad stort med sång.

Nej, nu får jag allt ge mig, tänkte Aron Samuelsson, annars riskerar den gamle rojalisten att bli republikan. Men jag undrar jag: Kommer någon att högtidlighålla minnet av Carolus Rex om hundra år. I det seklet och i det millenniet kommer troligen mycket att vara väldigt annorlunda, men vem är jag att försöka spå om den framtiden!

Aron Samuelsson avled ett drygt år senare (januari 1920), i en ålder av femtiofyra år. På det här skrynkliga fotot (år 1921) kan man se en del av de elever som förekommer i denna berättelse. Läraren Ella Johansson (från Älgarås), vikarierande, innan Anna Gunnarsson tog vid:

Mariestad, hösten 2018

/ Alf

Elev i samma skola, trettio år efter den manifestation till Carolus Rex minne, som troligen ingen hört talas om, eftersom den - med stor sannolikhet - aldrig ägt rum, i alla fall inte på det sättet och med en så talrik tillströmning av folk i alla de åldrar.

DE SOM TOG DEL DEN 30 NOVEMBER

Från Eriksbacken: Karl Axel Jansson (36), med hustrun Emma Lovisa (45) och sönerna Sven Axel Ivar (12), Karl Olof Bertil (6) och Klas Evert Göte (3).

Fru Amanda Persson (30) och dottern Irma Ingeborg (8).

Eriksåsen: Johan Gustaf Karlsson (43) och hustrun Johanna Maria (32) samt barnen, Gustaf Henrik Alfons (9) och Karin Maria Ingeborg (5).

Borgan: Johan Gustaf Karlsson (44), med hustrun Hulda Maria (37) och dottern Helga Linnea (6).

Borgamossen: Erik Larsson (52), med hustrun Maria Alfrida (45) och döttrarna Hanna Maria Elisabet (12) och Rut Lovisa Olivia (7).

Mossebo: Familjen Stenqvist, som nyligen flyttat hem (från Skaga i Undenäs socken): Karl Oskar (38), Ada Frida (38) och barnen, Karl Einar (14), Margit Cecilia (11), Erik Oskar Gunnar (6) och Rut Mildred Kristina (3).

Karl August Andersson (49), med hustrun Ida Lovisa (46) och sönerna Gustaf Rudolf (15) och Ernst Gunnar (9).

Erikstorp: Frans Oskar Karlsson (41) och hans hustru Anna Lovisa (35).

Mossebokärr: Anna Matilda Elggren (44) och hennes bror, Johan Manfred (38).

Lilla Mosstorp: Ludvig Scholl (51), med hustrun Klara Gustava (52) och dottern Helga Elisabet (14).

Råtorp: Elin Viktoria Odell (39), med sonen Adrian L. Odell (9).

Mossfallet: Oskar Emil Larsson (20).

Solbacken: Charlotta Sandberg (67) med fosterdottern Märta Charlotta Teresia (11).

Lövåsen: Ida Matilda Johansson (43), med sönerna Johan Emil Bertil (11) och Karl Gunnar (8).

Kavelbron: Den nyss inflyttade arrendatorn, Gustaf Adolf Dahl (36), med hustrun Ester (35) och döttrarna, Ester Margareta (9) och Anna Maria (7).

Motorp: Jenny Rebecka Andersson, med dottern Gertrud Maria (9).

Saxhult: Anna Matilda Andersson (37), med barnen, Astrid Karolina (12) och Erik Gunnar (9).

Midskog: Bror Oskar Andersson (46), med hustrun Selma Elisabet (47) och barnen, Axel Oskar (14) och Gunhild Olivia (11).

Vallsjöbol: Karl August Andersson (44), med hustrun Johanna Charlotta (42) samt sönerna Gustaf Clarence (12) och Johan Herbert (8) och dottern Margit Hanna Maria (10).

August Karlsson (65), med sonen Nils Vallentin (13).

Maria Charlotta Källstedt (55), med dottern Märta Sofia (12).

Amanda Sofia Andreasson (45), med sonen Anders Linus (13).
Erik Malmberg (46), med makan Anna Charlotta (31) och lilla dottern, Hildur Maria Elisabet (3).

Axel Bernhard Stoltz (28), med hustrun Precea Ingeborg (28) och lilla dottern, Lisa Ragnhild Maria (5).

Vallsjön: Syskonen Ernst Petrus (27), Ellen Matilda (22) och Georg Gerhard (20) Pettersson.

(Adolfslund); Karl Oskar Karlsson (29), med hustrun Edit Elisabet (34) och den lille sonen Karl Gösta (1).

Rosendalen: Anders Peter Alexandersson (55), med (unga) hustrun Anna Evelina (31) och barnen, Erik Lennart Tage (7), Anna Majken Sofia (3) och Hanna Gerda Margareta (1).

Oskar Teodor Malmberg (56) och hans hushållerska Hulda Kristina (39).

Solbacken (Finnekärret): Karl Johan Persson (48), med barnen, Elin Maria Ingeborg (12) och Johan Arvid (10).

Från det mycket närbelägna Mokärret: Ingen.

Herrängen: Sannolikt skullle Gustaf Oliver Engvall (26) ha deltagit, men det var sorg i det huset, eftersom hustrun, Ida Maria (24) avlidit en månad tidigare, efter att ha fött sonen Karl Gustaf i september månad.

Däremot medverkade, från grannstället i Herrängen, Anna Elisabet Malmberg (36) och barnen Nils Gustaf Harald (9) och Margit Elisabet (7).

Rävbergskärret: Hilma Elisabet Andersson (51), med sonen Nils Gustaf (9).

Backen, Rosenberg: Karl Otto Alfred Rosengren (34), med hustrun Ellen Augusta (32) och barnen, Gunnar Holmfrid (11), Harry Konstantin (9), Jenny Elisabet (7) och Klas Alfred (4).

Skogstorp: Karl Fritiof Karlsson (44), med hustrun Amalia Karolina (39) och sonen Karl Herbert (8).

Högelid: Ernst Hjalmar Teodor Scherman (52), med hustrun Amanda Kristina (48) och sönerna, Gunnar Hjalmar (14), Nils Josef (11) och Sven Olof Daniel (8).

Otterbäcken: Oskar Josia Aronsson (31).

Otterkärret: Bröderna, Karl Filip (32) och Gustaf Gideon (29) Andersson.

Hansatorp: Det mycket närbelägna stället beboddes (och ägdes) fram till 1918 av fyra ogifta syskon: Maria Dorotea (55), tvillingarna Klara Amanda och Johan Adolf (52) samt Per Viktorianus (47). Dessa hade i början av året sålt gården till Katrinfors Bruk och flyttat till Paradisängen i Finnerödja.

Familjen Wilhelmsson, närmast komna från Älgarås, arrenderade numera gården. Vid högtidligheten deltog Karl Wilhelm Wilhelmsson (33), hustrun Kristina Elisabet (38) och barnen, Karl Evert (9), Anna Elisabet (8) och Johan Harry (3).

I skolsammanhang omfattade Vallsjö rote några angränsande hemman i Hova socken: Mokärret, Solbacken, Saxhult, Midskog och Herrängen.